

QON TOMIR SISTEMASI PATALOGIYALARI

Karimov Jamoliddin Abduhallilovich
Qodirova Dilfuza O'ralovna

Navoiy Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi qituvchilari

Annotasiya: *Qon tomir sistemasi patologiyalari yurakdan qon yetkazib beruvchi arteriya va venalardagi kasalliklar bo'lib, asosiy sababi ateroskleroz (tomir devorlarida yog' yig'ilishi)dir, bu esa ishemik yurak kasalligi, infarkt, insult, surunkali venoz yetishmovchilik kabi holatlarga olib keladi; ularning belgilari ko'krak og'rig'i, nafas qisish, shishlar, bosh og'rig'i, ko'rishning loyqalanishi bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *Ateroskleroz, Ishemik Yurak Kasalligi (YUKK), Hipertoniya (Qon bosimi), Insult, Tromboz, Yurak yetishmovchiligi.*

“Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari dunyo bo'yicha hozirgi kunga qadar nogironlik va o'limning asosiy sababi ekanligicha qolmoqda” 1 . Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, barcha o'lim holatlarining 56 foizi yurakqon tomir tizimi kasalliklari oqibatida kelib chiqadi.

Yevropa mamlakatlarida yurakqon tomir kasalliklari yiliga 4,3 mln (48%) aholi o'limiga sababchi bo'ladi. Davlat statistika qo'mitasi xabariga ko'ra, O'zbekiston Respublikasida 2019 yilning yanvar-iyun oylarida vafot etgan fuqarolarning 62,1 % holatda aynan qon aylanish tizimi kasalliklari sabab qilib ko'rsatilgan. Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari insonning turmush tarzi va mavjud xavf omillari bilan uzviy bog'liq.

Ko'pgina xavf omillari turmush tarzini o'zgartirish orqali nazorat qilinsa, ayrimlari (arterial gipertoniya, dislipidemiya va qand miqdori) medikamentoz yo'li bilan korreksiya qilinadi.

Qon tomir sistemasi patologiyalari (kasalliklari) juda keng qamrovli bo'lib, ular tomirlarning tuzilishi va funksiyasining buzilishi bilan bog'liq. Asosiy patologiyalar quyidagilardir:

1. Arteriya kasalliklari

- Ateroskleroz: Tomirlar devorida xolesterin quyqalari yig'ilib, qon yo'lining torayishi. Bu infarkt va insultning asosiy sababidir.

- Arterial gipertenziya: Qon bosimining surunkali ko'tarilishi.

- Anevrizma: Arteriya devorining zaiflashib, xaltasimon bo'rtib chiqishi. Yorilish xavfi yuqori bo'ladi.

- Obliteratsiyalovchi endarteriit: Oyoq arteriyalarining yallig'lanishi va torayishi, ko'pincha chekuvchilarda uchraydi.

2. Vena kasalliklari

- Varikoz kengayishi: Vena klapanlari ishdan chiqishi natijasida tomirlarning kengayishi va qon dimlanishi.

- Tromboflebit: Vena devorining yallig'lanishi va u yerda tromb (qon uyushmasi) hosil bo'lishi.

• Flebotoz (Chuqur venalar trombozi): Oyoqning chuqur venalarida tromb hosil bo'lishi, bu o'pka arteriyasi tromboemboiyasiga olib kelishi mumkin.

3. Mikrosirkulyatsiya va boshqa patologiyalar

• Vaskulitlar: Qon tomir devorlarining immun tizimi ta'sirida yallig'lanishi.
• Reyno sindromi: Sovuq yoki stress ta'sirida barmoq uchidagi mayda tomirlarning keskin qisqarishi (spazm).

• Limfostaz: Limfa tomirlari orqali suyuqlik oqishining buzilishi (shishlar).

Kasalliklarning asosiy sabablari:

- Kamharakatlik (gipodinamiya);
- Noto'g'ri ovqatlanish (yog'li va sho'r ovqatlar);
- Zararli odatlar (tamaki va alkogol);
- Irsiy moyillik;
- Semizlik va qandli diabet.

Davolashning turli usul va profilaktikasi orasida jismoniy faktorlar ahamiyatga ega, chunki ular yurak-qon tomir tizimi kasalliklari kelib chiqishi va rivojlanishini aniqlashda yordam beradi.

Ko'p yillardan beri olib borilayotgan tajriba natijalari kasallikning oldini olishda jismoniy harakat faktorlari kengayganligini ko'rsatadi, bemorlarning sog'ligini qayta tiklash va davolanishida maqsadga yo'naltirilgan maxsus kardiologik yordam ko'rsatuvchi statsionar-poliklinika, sanator-kurort (sihatgoh)larda effektiv tibbiy davolash usullaridan foydalaniladi.

Fizioterapiyaning asosini tabiat faktorlari (quyosh, iqlim, mineral va tuzsiz suv, daryo, dengiz, suv omborlari, shuningdek, maxsus apparatlar yordamida hosil qilingan) tashkil qiladi.

Organizmga dastlabki jismoniy ta'sir teri orqali, retseptor apparat tomir tizimi va teridagi fizik-ximik jarayon o'zgarishlari bilan bog'liq ravishda amalga oshiradi.

Elektr haroratli, mexanik, kimyoviy, nurlanishli va b.q. teriga ta'sir qiluvchi fizik faktorlar.

Davolashning To'g'ri ovqatlanish, muntazam jismoniy faollik va qon bosimi hamda xolesterin miqdorini nazorat qilib borish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Murodova Hilola Zafarjon qizi „Yurak-Qon Tomirlar Sistemasi Patofiziologiyasi“ Tafakkur manzili. 15.05.2022-yil

2. Narziyeva SH.S, Abdullaeva M, „Ichki Kasalliklar Propedevtikasi“ o'quv qo'llanmasi - Buxoro „Durdona“ nashriyoti, 2018.

3. Gadayev . A, M.SH.Karimov. X.S.Axmedov, „Ichki Kasalliklar Propedevtikasi“ o'quv qo'llanmasi-„Muharrir“ nashriyoti. Toshkent, 2012.

4. Беленков Ю.Н., Мареев В.Ю., Агеев Ф.Т. Ингибиторы ангиотензинпревращающего фермента в лечении сердечно-сосудистых заболеваний. М Инсайт 2013;105.

5. Булычев А.Б. Выживаемость и качество жизни у больных, перенесших инфаркт миокарда: Дисс. д-ра мед. наук. СПб 2010;279
6. Ahmedov N.K., Atlas. Odam anatomiyasi [2 jildli], 2-j., 2005